

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“
Благоевград 2700, ул. „Иван Михайлов“ №60
E-mail: economics@swu.bg

СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА „ФИНАНСИ И ОТЧЕТНОСТ“

ВЪПРОСНИК

за държавен изпит
на специалност “Финанси”, ОКС „Бакалавър“

1. Публични финанси

1.1. История и същност на данъка; теории на данъчното облагане; принципи, елементи и функции на данъка; начини за облагане и техники за събиране на данъците; преки и косвени данъци; деформиращи и недеформиращи данъци; средна и пределна данъчна ставка; свръхданъчно бремене; определяне на свръхданъчното бремене; еластичност и плаваемост на данъка; данъчни системи.

1.2. Данък върху доходите на физическите лица - принципи, организация, режим, облекчения; линейно и нелинейно облагане на дохода; негативен подоходен данък, оптимално облагане на дохода; ефект на дохода и ефект на заместването след данъчно облагане.

1.3. Корпоративен подоходен данък; обхват, обект и субект на данъка, формиране на данъчна печалба; начини за облагане с корпоративен данък; алтернативни данъци; разделно и двойно облагане на печалбата; данъци върху разходите.

1.4. Оптимално облагане на потреблението - подход на Рамзи; облагане с данък върху добавената стойност; особености и предимства на ДДС; обект и субект на облагане; регистрация и deregистрация по ЗДДС; облагане на вноса и износа на стоки; вътреобщностна доставка и вътреобщностно придобиване; освободени доставки; данъчни размери; данъчен кредит.

1.5. облагане с акцизи; аргументи за налагане на акциз; акцизни стоки; облагане с мита; аргументи за налагане на мита; видове мита; тенденции в областта на митническото облагане.

2. Теории на парите и кредита

2.1. Произход, роля, значение и същност на парите; Парична база,

широки пари и парични агрегати, паричен мултипликатор; търсене и предлагане на пари.

2.2. Класически и неокласически подход към парите; Частно и общо равновесие; Парите в системата на общото равновесие; Неокласическа дихотомия; неутралност на парите; Теория на рационалните очаквания и теория на реалните бизнес цикли.

2.3. Количествена теория на парите- исторически контекст; Дейвид Хюм и потока цени пари, връзка между теорията на Хюм и механизма на паричните съвети; Уравнението на обмена на Фишер; Милтон Фридман и съвременния монетаризъм.

2.4. Кейнсиански подход към парите, функции на парите при Кейнс; Модел IS-LM; Модел на Баумол; Посткейнсиански подход към парите; Модели на финансовата нестабилност, финасов мултипликатор; Правило на Тейлор.

2.5. Пари и кредит, пряко и непряко кредитиране, кредитна теория на парите; Банки и финансово посредничество; Теорема на Милер-Модилияни; Връзка между спестявания и инвестиции; Теория на делегирания мониторинг.

3. Банково дело

3.1. Икономическо положение на Централната банка (световен опит). Възникване и основни задачи на ЦБ. Банка на банките, на държавата и на нацията. Независимост от изпълнителната власт. Банков надзор. Парична и кредитна политика - оперативни, междинни и крайни цели. Преки и косвени инструменти - предимства и недостатъци. БНБ - основни задачи, управленска структура и компетенции. Европейска централна банка. Централизиран и децентрализиран емисии на пари.

3.2. Валутен борд. Същност, причини за въвеждане у нас и основни задачи. Избор на резервна валута и фиксинг. Механизъм на действие на ВБ. Различия между ЦБ и ВБ. Положителни и отрицателни очаквания от въвеждането на Валутен борд. Преобразуване на ЦБ във ВБ. Възможност за излизане от Валутния борд.

3.3. Общ модел на търговската банка. Възникване на търговските банки и подходи за изследване на тяхната същност, видове банки и банкови сделки. Банки и небанкови финансови институции - единство и различия. Ред за създаване на търговска банка у нас - лицензиране и ликвидация (доброволна и принудителна). Банкова тайна. Баланс на търговската банка - основни агрегирани позиции. Видове банкови операции.

3.4. Формиране и пласмент на банковите ресурси. Същност и видове ресурси. Собствен капитал на търговската банка - функции, капиталова адекватност. Видове банкови сметки - ред за откриване и закриване. Влогови и невлогови ресурси - гарантиране на влоговете.

3.5. Структура на пласментите - дилемата „ликвидност - печалба“. Видове банкови кредити, основни техники за кредитиране и оценка кредитоспособността на заемателя. Обезпечение и цена на банковия кредит - видове лихва. Управление на кредитния портфейл и формиране на провизии. Асиметричност на информацията при дълговите сделки.

3.6. Банкови бизнес-модели. Банкова екосистема.

3.7. Небанков финансов сектор. Надзор и регулиране. FINTECH-компания и ролята им за разширяване на достъпа до финансови услуги.

4. Финанси на предприятието

4.1. Анализ на финансовите отчети на фирмата; анализ на ликвидността; анализ на платежоспособността; анализ на рентабилността на фирмата.

4.2. Амортизация и амортизационна политика на фирмата; методи на амортизация; счетоводен и данъчен амортизационен план.

4.3. Анализ и управление на оборотния капитал на фирмата; анализ на обръщаемостта на оборотния капитал; управление на материалните запаси; управление на вземанията; управление на паричните средства.

4.4. Анализ на критичните съотношения разходи-обем-печалба; постоянни и променливи разходи; критичен обем продажби; оперативен ливъридж; интервал на безопасност.

4.5. Настояща и бъдеща стойност на парични потоци; нетна настояща стойност на инвестиционен проект; вътрешна норма на възвръщаемост на инвестиционен проект; период за възстановяване на инвестицията.

5. Международни финанси

5.1. Международни финансови операции, международна валутно-финансова система; Валутен курс, платежен баланс, национални сметки и баланси, международна инвестиционна позиция.

5.2. Международни валутно-финансови организации; Координиране на икономическите политики, проблемът с излишния инструмент; Теоремите на Мундел-Флеминг и Ян Тинберген.

5.3. Вътрешно и външно равновесие; Вътрешно и външно равновесие при фиксиран и плаващ валутен курс; Координиране на целите и инструментите на фискалната и монетарната политика, трилема на отворената икономика.

5.4. Теория на оптималните валутни зони; Европейска централна банка, система на европейските централни банки; Глобална и регионална валутна интеграция.

5.5. Международни кредитни и финансови пазари; Евровалутни кредитни и финансови пазари; Финансова глобализация, взаимозависимост

между националните финансови пазари; Международна координация на банково-финансовия надзор.

6. Международни финансови (капиталови) пазари

6.1. Особенности и история на международните финансови пазари; Видове финансови пазари-краткосрочни, средносрочни и дългосрочни; първични, вторични и дериватни; Основни международни финансови центрове; Еуровалутни пазари.

6.2. Валутен курс и валутни пазари; Видове валутни пазари, валутен риск; Покрит и непокрит валутен арбитраж; Валутни и парични пазари, основни международни центрове на валутна търговия.

6.3. Международни пазари на акции и облигации; Пазари на краткосрочни финансови инструменти; Пазари на финансови индекси, международна диверсификация.

6.4. Дериватни пазари; Основни международни пазари на фючърси и опции. Видове стратегии на опционните и фючърсните пазари; Суапови операции; Лихвени и кредитни деривативни пазари, пазари на си-ди-ес.

6.5. Международни банкови операции, видове международни кредити; Международни и транснационални банки- кредитиране на дребно, корпоративно кредитиране и международни инвестиционни банки; Международна координация на банковия надзор- Базелски споразумения.

7. Фондови борси

7.1. Борсови и извънборсови пазари. История и роля на борсовите пазари. Регулиране и саморегулиране на фондовите и стоковите борси. История, нормативни документи, платформа и роля на БФБ.

7.2. Основни играчи на фондовите борси- собственици, спекулативни играчи и посредници; Роля на информираните търговци и маркетмейкърите; Отношение към риска, хеджингови, спекулативни и арбитражни стратегии.

7.3. Видове борсови пазарни структури, пазари движени от поръчките и маркетмейкърски търговски системи; Видове поръчки, механизми на разкриване на борсовите цени; Основни международни фондови борси.

7.4. Особенности на ценообразуването на пазарите на акции и облигации; Първични и вторични пазари; Риск и доходност; Теория на ценообразуването на капиталовите пазари, арбитражна ценова теория.

7.5. Алокативна, трансакционна и информационна ефективност на капиталовите пазари; Слаба, полусилна и силна форма на информационна ефективност; Теория на ефективните пазари; Основни характеристики на българския борсов пазар.

8. Управление на държавния дълг

8.1. Бюджетен дефицит и неговото финансиране. Същност на бюджетния дефицит и параметрите му в съответствие с Маастрихтските критерии. Балансиран бюджет и връзката му с хипотезата за двойния дефицит. Основни икономически теории за дълговото заемане.

8.2. Икономическо съдържание и функции на държавния дълг. Връзка между паричната политика на централната банка и динамиката на държавния дълг. Тенденции в динамиката на суверенната задлъжнялост и конюнктура на международните дългови пазари в посткризисен период.

8.3. Класификация на държавните дългове според срока на емисия, носителя, начина на пласиране, обезпеченията, валутната деноминация, методите на предоставяне, използване и погасяване. Външен и вътрешен държавен дълг. Условни задължения и процедурите по поемане на държавни гаранции.

8.4. Управление на държавния дълг. Основни принципи на управлението на държавния дълг - цели и основни параметри на управление, минимизиране на разходите по управление на дълга. Крива на доходността. Рискове, съпътстващи поемането на държавен дълг. Роля на агенциите за кредитен рейтинг.

8.5. Организационно-технически аспекти на пазара на държавни ценни книжа. Агент по държавния дълг и основни участници на пазара на ДЦК. Видове ДЦК, процедури по емисия, техники на продажби и кръгооборот на финансовите пазари. Първичен и вторичен пазар, извънборсов пазар на ДЦК.

9. Общински финанси

9.1. Финансова децентрализация - същност и принципи; предимства и недостатъци на финансовата децентрализация; параметри и проблеми на децентрализацията в България; общински бюджет и бюджетен цикъл.

9.2. Местни данъци; данък върху недвижимите имоти; данък върху превозните средства; данък върху наследството; данък върху придобиване на имущество по дарение и по възмезден начин; патентен данък; туристически данък.

9.3. Механизъм на държавните трансфери; същност, роля и характерни особености на държавните трансфери; видове държавни трансфери; механизъм на държавните трансфери в България; местни дейности и делегирани държавни дейности.

9.4. Дългово финансиране на местните власти; сравнителни предимства на общинското дългово финансиране; рискове при дълговото финансиране на общините; механизми за регулиране и контрол на общинския дълг.

10. Застраховане

10.1. Същност и фундаментални характеристики на застрахователните отношения. Риск и несигурност. Застраховаемост на риска. Видове застрахователен риск. Изравняване на риска. Риск на застрахователя. Същност на застраховането. Обект на застраховането. Дефиниране на застраховането. Основни функции на застраховането.

10.2. Финансиране на застрахователното дружество. Финансиране от учредителите - акционерно дружество и взаимозастрахователна кооперация. Финансиране от осъществяване на застрахователната дейност. Финансиране от източници несвързани със застрахователната дейност. Директива “Платежоспособност II”.

10.3. Застрахователно-технически резерви – видове, характеристики и предназначение. Класификация и инвестиционни инструменти на застрахователно-техническите резерви. Запасен фонд. Резерв за предстоящи плащания. Пренос-премиен резерв. Резерви за неизтекли рискове. Резерв за бонуси и отстъпки. Математически резерв.

10.4. Роля на държавата при осъществяване на застрахователната дейност. Държавна регулация и надзор. Комисия за финансов надзор (КФН). Консултативен съвет по финансова стабилност. Наднационален надзор - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване – The European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA)

11. Финансов контрол в ЕС

11.1. Европейски финанси. Специфика на Европейския бюджет. Начини за формиране на приходите в бюджета на ЕС. Разходна политика - структурни и кохезионни фондове на ЕС.

11.2. Финансово контролни органи в ЕС. Същност и роля на вътрешния контрол при управление на риска за усвояване на средства от ЕС. Вътрешният одит при управление на риска в организациите за ефективно усвояване на средствата от европейските фондове

12. Финансов анализ

12.1. Специфики на финансовия анализ на макроравнище

12.2. Теоретични основи на макроикономическото управление в условията на паричен съвет

13. Финансово моделиране

13.1. Специфики на финансовото моделиране на макроравнище

13.2. Теоретични основи на макроикономическото управление в условията на европейска интеграция

14. Финансов мениджмънт

14.1. Инвестиционен мениджмънт. Пазарен, специфичен риск и диверсификация. Алокация на активите и портфолио конструиране. Пасивно и активно управление. Определяне и обхващане на пазарните неефективност – фундаментален, технически и количествен анализ.

14.2. Колективни схеми за инвестиране - Взаимни, ETF's, индексни и хедж фондове.

Литература

1. Ганчев Г. Т. (2010). Финансите като система, Издателство Бон, Благоевград
2. Ганчев, Г.Т.лр Е.Ставровал (2009). Международни финанси и финансова политика. УИ „Н. Рилски“-Благоевград
3. Заводкая, З. и др. (2009). Банково дело, София Илиев, Б. (2013). „Застраховане“, изд. Фабер
4. Илиев, Б. (2013), „Застраховане“, изд. „Фабер“, 2013;
5. Илиев, Б., Ерусалимов, Р. (2009). Застрахователни продукти, изд. Фабер
6. Драганов, Хр. (2008). „Застраховане“, изд. Тракия-М
7. Кругман П. Р., Обсфелд П. и Мелиц М. Д. (2013). Международен икономикс: теория и политика, Издателски комплекс на УНСС, София
8. Минасян, Г. (2007). Външен дълг - теория, практика и управление, Издателство на БАН
9. Мишкин, Фр. (2014). Теория на парите, банковото дело и финансовите пазари, Изток-Запад
10. Младенов, М. (2009). Пари, банки, кредит. София
11. Николов, Ч., Д. Стоилова, Е. Ставрова (2014). Публични финанси, БОН, Благоевград
12. Пенков, И. Черно на бяло в „БанкерЪ“. С. 2013.
13. Статева Й. (2015). Финансови деривативи, Издателски комплекс на УНСС, София
14. Ставрова, Е. (2010). Управление на държавния дълг, Университетско издателство ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград
15. Ставрова, Е. М. Паскалева.(2020) Управление на държавния дълг. Второ преработено и допълнено издание.
16. Ставрова, Е. (2014)(2020). Мрежата за банкова сигурност. Жаккомерс, София
17. Ставрова, Е. (2020). Централна банка и банков надзор. Свитък лекции. Жаккомерс, София.
18. Стоилова, Д. (2018). Финанси на фирмата, Издателство „БОН“, Благоевград, ISBN 978-954-395-199-4

19. Стоилова, Д. (2017). Общински финанси, Издателство „БОН“, Благоевград, ISBN 978-954-395-171-0
20. Тодоров, Ив. (2014). Сравнителни икономически системи, Авангард Прима, София
21. Тодоров, Ив. (2016). Макроикономика, Авангард Прима, София
22. Тодоров, Ив. (2019). Макроикономическа интеграция на страните от Централна и Източна Европа в Европейския съюз, Авангард Прима, София
23. Тодоров, Ив. (2019). Макроикономическо управление в процеса на европейска интеграция, Авангард Прима, София
24. Тодоров, Ив. (2019). Растежът и цикличността на българската икономика в условията на паричен съвет, Авангард Прима, София
25. Ценков, В. (2017), “Застрахователни отношения”, Издателство “Бон”, ISBN 978-954-359-181-9, 2017
26. Bodie, Z., Kane, A., Marcus, A.J. (2013), Essentials of Investments, 9-th Edition, McGraw-Hill Irwin
27. Bodie, Z., Kane, A., Marcus, A.J. (2009). Investments, 8-th Edition, McGraw- Hill
28. Hull J. C. (2006). Options, Futures and Other Derivatives, Prentice Hal
29. CFA Institute Investment Foundations Program Curriculum
30. Мишкин. Фр. (2014). Теория на парите, банковото дело и финансовите пазари. Издателство „Изток-Запад. София.
31. <https://www.cfainstitute.org/en/programs/investment-foundations/curriculum/download>
32. Валутен закон, обн. ДВ, бр. 83/21.09.1999г., в сила от 01.01.2000 г.
33. Закон за акцизите и данъчните складове, обн. ДВ, бр. 91/15.11.2005г., в сила от 01.01.2006 г.
34. Закон за Българската народна банка, обн. ДВ, бр. 46/ 10.06.1997 г.
35. Закон за гарантиране на влоговете в банките, обн. ДВ, бр.62/14.08.2015г., в сила от 14.08.2015 г.
36. Закон за данъците върху доходите на физическите лица, обн. ДВ, бр.95/ 24.11.2006г., в сила от 01.01.2007 г.
37. Закон за данъка върху добавената стойност, обн. ДВ, бр.63/04.08.2006г., в сила от 01.01.2007 г.
38. Закон за корпоративното подоходно облагане, обн. ДВ, бр. 105/22.12. 2006г., в сила от 01.01.2007 г.
39. Закон за държавния дълг, обн. в ДВ, бр. 93/1.10.2002 г. и последна актуализация в бр. 15/15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.
40. Закон за кредитните институции, обн. ДВ, бр.59/21.07.2006г., в сила от 01.01.2007 г.
41. Закон за местните данъци и такси, обн. ДВ, бр.117/10.12.1997г., в сила от 01.01.1998 г.

42. Закон за местното самоуправление и местната администрация, обн. ДВ, бр. 77/17.09.1991г.
43. Закон за публичните финанси, обн. в ДВ, бр. 15/15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.
44. Стратегия за управление на държавния дълг, Министерство на финансите.

Благоевград, 2021 година